

tus es, in quibus non vera puritas resonaret, in quibus non sancta Dei pietas audiretur? Non ergo super te doleo, cui desiderium animæ tuæ tribuit Deus: mihi potius ademptum doleo fidele consilium, auxilium grande, virum unanimem, hominem secundum cor meum. In me hæc omnia mala reciderunt. In me transierunt iræ tuæ, Domine Jesu, et terrores tui conturbaverunt me. Elongasti a me amicum et proximum, et notos meos a miseria extrahens, me in miseriis reliquisti. Abstulisti mihi germanos carne, germaniores spiritu, et in tuis negotiis, et in sæcularibus secundum te sapientes. Sustulisti hinc alios atque alios, qui onus meum portabant, unos grande, quod mihi imposuisti. Unus mihi et prope solus Humbertus supererat e tantis necessariis meis, eo suavior amicus, quo antiquior: et hunc tulisti, quoniam tuus erat. Ego, ego solus ad verbera relinquo, ego morior in singulis, et omnes fluctus tuos induxisti super me. Utinam quem flagellas, occidas semel, et non miserum hominem tot et tantis mortibus serves! Verumtamen non contradico sermonibus sancti; sed qui cœpit, ipse me conterat: et hæc mihi consolatio sit, quod affligens dolore, non parcat. Ego in flagella paratus sum, si forte pius Pater in beneficia flagella commutet. Unde et verba mea non murmure plena sunt, sed dolore. Non ploro Humbertum: neque enim ille plorandus est, qui vocatus est ad mensam divitis; sed super me et super vos ploro, super domum istam, super cæteros fratres nostros, qui omnes ab ejus ore consilium expectabant. Sic et Salvator crucem suam, tanquam latro suum laqueum, portans, cum mulieres, quæ eum a Galilæa secutæ fuerant, super se lamentantes respiceret, conversus ad eas dixit: *Filiæ Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, et super filios vestros (Luc. xxiii, 28). Et enim ea quæ de me sunt, finem habent (Luc. xxii, 37)*. Quæ videtis mihi præparari, temporalia sunt; quæ non videtis, æterna. Si temporalia sunt, transitoria sunt; si transitoria sunt, et mortalia sunt: et transiendi vel moriendi argumentum hoc solum est, quia videri possunt. Temporalia fuerunt quæ in Humberti morte conspeximus: sed jam obtinet gaudium et lætitiã in perpetuas æternitates.

7. Non est ergo lugendus nobis, cui nec luctus,

IN DEDICATIONE ECCLESIAE (79^a).

SERMO I.

De quinque sacramentis dedicationis.

1. Festivitas hodierna, fratres, tanto nobis debet esse devotior, quanto familiarior est. Nam cæteras quidem sanctorum solemnitates cum ecclesiis aliis habemus communes; hæc vero sic nobis est propria,

(79) Humbertus abbas anno 1138 se recepit ad Clarem-Vallem. Si *decennium* ibi supervixit, non anno 1145, ut Manrico placet, sed anno 1140 mors ejus consignanda. Idem Manricus supremum Humberti diem 7 decembris, Chalemotus 7 septembris assignat.

(79^a) Chalemotus dedicationem basilicæ Claræ-

nec dolor est. Sed nec pro nobis, quibus ille sublatus est, murmurandum: magis gratias agamus, quod tandiu concessus est nobis. Siquidem, ut ego arbitror, decennium jam decursum est, quod non vixit nisi nobis, et pro nobis (79): atque hic timor meus est, ne ideo translatus sit, quia non eramus jam digni consortis illius. Quis scit tamen si idcirco sublatus fuerit, ut nos suis intercessionibus protegat apud Patrem? Utinam ita sit! Si enim tantæ charitatis erat dum esset nobiscum, ut omnia quæ ad corpoream necessitatem spectant, libentius mihi quam sibi cederet; quanto magis nunc, cum illi summæ charitati, quæ Deus est, inhæret, majorem habet in me gratiam et charitatem? Sed forsitan nunc de me et de conversatione mea plenius novit veritatem nec compatitur, ut solebat, sed, ut ve-reor, indignatur. Quod si etiam propter peccata nostra abstulit eum Deus, utinam idem ipse obtineat, ut nobis hoc ipsum misericorditer relaxetur, ne pœnam super pœnam sustineamus!

1070 8. De reliquo, fratres, dico vobis, si sequeremini vestigia ejus, non tam facile in vanis cogitationibus et otiosis sermonibus, in jocis et scurrilitatibus laboremini; quia in his multum perditis et de vita vestra, et de tempore vestro. Volat irrevocabile tempus; et dum creditis vos cavere pœnam istam minimam, incurritis ampliorem. Illud enim scitote, quia post hanc vitam in purgabilibus locis centupliciter, quæ fuerint hic neglecta, reddentur usque ad novissimum quadrantem. Scio ego quia durum est homini dissoluto apprehendere disciplinam, verboso silentium pati, vagari solito stabilem permanere; sed durius, et multo durius erit, futuras illas molestias tolerare. Et homo iste qui hic sepultus est, multa in principio, sicut ipse cognovi, super hujusmodi tentamenta sustinuit, sed cum multo luctamine pugnavit et vicit: et sicut tunc ei durum erat pugnam in tentationibus sustinere, sic ei modo durius esset ad illas ineptias revolvere, quia bona consuetudo venerat in naturam. Exercete vos in doctrina ista, si attendite formam illam, quam vidistis: in eo et audistis: ut ad eum perveniatis, ad quem ipse pervenit, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

D ut necesse sit vel a nobis eam, vel a nemine celebrari. Nostra est, quia de ecclesia nostra; magis autem nostra, quia de vobis ipsis. Miramini forsitan et erubescitis celebrari festa de nobis: sed nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. Quid enim lapides isti potuerunt sanctitatis habere

Vallensis memorat tertio Idus Octob. sed posteriorem ea, de qua hic Bernardus, nempe novæ basilicæ, quæ, Bernardo e vivis migrante, necdum perfecta erat. Si sermones de Dedicatione recte in vetustis libris ordinati sunt veteris basilicæ dedicatio post festa S. Andreæ celebrabatur.

ut eorum solemnia celebremus? Habent utique sanctitatem, sed propter corpora vestra. An vero corpora vestra sancta esse quis dubitet, quæ templum sancti Spiritus sunt, ut sciat unusquisque possidere vas suum in sanctificatione? Itaque sanctæ sunt animæ propter inhabitantem Spiritum Dei in vobis; sancta sunt corpora propter animas; sancta est etiam propter corpora domus. Adhuc certe corruptibili tenebatur in carne et in corpore peccati, in quo et grave adulterii crimen admisit illius anima, qui dicebat: *Custodi animam meam, quoniam sanctus sum* (Psal. LXXXV, 2). Mirabilis plane Deus in sanctis suis, non modo in cœlestibus, sed etiam in terrenis. Utrobique sanctos habet, et in utrisque mirabilis est, illos quidem beatificans, istos sanctificans.

2. An experimentum quæritis ejus, de qua loquimur, sanctitatis, et sanctorum vobis istorum miracula desideratis ostendi? Multi certe ex vobis a peccatis et vitiis, in quibus computuerunt tanquam jumenta in stercore suo, exiere viriliter; et quotidie impugnantibus eis potenter resistunt, juxta Apostolum, qui de sanctis loquens utique: *Convaluerunt, inquit, de infirmitate, fortes facti sunt in bello* (Hebr. XI, 34). Quid mirabilius, quando is qui prius vix per biduum poterat a luxuria, crapula, et comensationibus, et ebrietatibus, et cubilibus, et impudiciis, caterisque similibus et dissimilibus vitiis continere, nunc ab eis continet multis annis, tota utique vita sua? Quod majus miraculum, quando tot juvenes, tot adolescentes, tot nobiles, universi denique quos hic video, velut in carcere aperto tenentur sine vinculis, solo Dei timore confixi; quod in tanta perseverant afflictione pœnitentiæ, ultra virtutem humanam, supra naturam, contra consuetudinem? Ipsi, credo, videtis quanta jam possemus invenire miracula, si perscrutari singillatim liceret; singulorum exitum de Ægypto, et deserti viam, id est abrenuntiationem sæculi, introitum monasterii, in monasterio conversationem. Quid vero sunt hæc, nisi manifesta inhabitantis in vobis Spiritus sancti argumenta? Nam habitare in corpore animam probant vitales motus corporis: habitare in anima Spiritum probat vita spiritualis. Illud ex visu et auditu dignoscitur: istud ex charitate et humilitate, cæterisque virtutibus.

3. Vestra est igitur, fratres charissimi, vestra est hodierna festivitas. Vos dedicati estis Domino, vos elegit et assumpsit in proprios. *Tibi, inquit Propheta, derelictus est pauper, orphano tu eris adjutor* (Psal. IX, 14). Quam bene commutastis, dilectissimi, quidquid habere potuistis in sæculo, quando nunc relinquendo ea, proprii esse meruistis auctoris sæculi, et eum habere propriam possessionem, qui sine dubio portio et hæreditas est suorum. Neque enim, sicut dixerunt filii iniquitatis: *Beatus populus cui hæc sunt, temporalia scilicet quæ præmiserat, promptuaria eructantia ex hoc in illud, oves fetosæ, et similia: non, inquam, beatus populus cuò hæc sunt;*

A sed beatus populus cujus Dominus Deus ejus (Psal. CXLIII, 13, 15). Videte ergo si non dignum sit ut festum agamus diem quo nos assumpsit in proprios, et investivit se per ministeriales et vicarios suos, ut fiat sicut ipse jam olim promiserat: *Ego, inquit, in medio eorum ero eorum Deus* (Zach. II, 11): nos autem populus ejus et oves pascuæ ejus. Quando enim domus ista per manus pontificum dedicata est Domino, propter nos sine dubio factum est; non solum qui tunc præsentem fuimus, sed et quicumque usque in finem sæculi Domino sunt in hoc loco militaturi.

4. In nobis proinde spiritualiter impleri necesse est, quæ in parietibus visibiliter præcesserunt. Et si vultis scire, hæc utique sunt; aspersio, inscriptio, inunctio, illuminatio, benedictio. Hæc quidem in hac visibili domo fecere pontifices; hæc Christus assistens pontifex futurorum honorum invisibiliter quotidie operatur in nobis. Primo siquidem aspergit nos hyssopo, ut mundemur, lavemur, dealbemur, dicaturque de nobis: *Quæ est ista quæ ascendit dealbata?* (Cant. VIII, 5.) Lavat, inquam, nos in confessione, lavat vos lacrymarum imbre, lavat sudore pœnitentiæ; magis autem lavat nos aqua illa pretiosissima, quæ de fonte pietatis, id est ab ejus latere, emanavit. Aspergit nos hyssopo, quæ humilis herba est, et pectoris purgativa; aqua sapientiæ salutaris, quæ est timor Domini, initium sapientiæ et fons vitæ; etiam condimentum salis admiscens, ne sit insipidus timor sine spe, sine devotione. Non solum autem, sed inscribit digito Dei, in quo ejiciebat dæmonia, haud dubium quin in Spiritu sancto. Inscribit, inquam, legem suam, non jam in lapide, sed in tabulis cordis carnalibus, propheticam implens promissionem, qua se pollicitus est ablaturum cor lapideum, et carneum cor esse daturum (Ezech. XI, 19), id est non durum, non obstinatum, non Judaicum, sed, pium, sed mansuetum, sed tractabile, sed devotum. *Beatus quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum* (Psal. XCIII, 12). Beati, inquam, qui docti et memores sunt mandatorum ejus, ad faciendum ea (Psal. CII, 18). Alioquin scienti bonum et non facienti, peccatum est illi (Jac. IV, 17); et servus sciens voluntatem Domini sui et non faciens, plagis vapulabit multis (Luc. XII, 47).

5. Unde necesse est ut unctio spiritualis gratiæ adjuvet infirmitatem nostram, observantiarum istarum et multimodæ pœnitentiæ cruces devotionis suæ gratia liniens; quia nec est sine cruce sequi Christum; et sine unctione crucis asperitatem ferre quis posset? Hinc est quod multi abominantur et fugiunt pœnitentiam, crucem quidem videntes, sed non etiam unctionem. Vos qui experti estis, ecce ipsi scitis quia vere crux nostra inuncta est, et per gratiam Spiritus adjuvantis, suavis et delectabilis est pœnitentia nostra, et, ut ita dicam, amaritudo nostra dulcissima. At postquam unctio gratiæ hujus præcesserit, jam lucernam suam Christus non po-

nit sub modio, sed super candelabrum; **1079** quia tempus est ut luceat lux nostra coram hominibus, et videant opera nostra bona, et glorificent Patrem nostrum qui in caelis est (*Matth. v, 16*).

6. Jam vero benedictionem quidem exspectamus in fine, quando aperiet manum suam, et implebit omne animal benedictione. Nam in quatuor praemissis merita constant, in benedictione sunt praemia. In benedictione tota complebitur gratia sanctificationis, quando jam in domum transibimus non manufactam, aeternam in caelis. Ipsa est quae construitur vivis ex lapidibus, angelis scilicet et hominibus. Simul enim aedificatio et dedicatio ipsa complebitur. Disjuncta nimirum ligna et lapides domum non faciunt, nec in eis habitare quis potest; sola vero conjunctio domum facit. Sic caelestium spirituum perfecta unitas, sine ulla sibi divisione connexa, integram et congruam Deo reddit habitationem, quam ineffabiliter beatificat inhabitans gloria majestatis. Quis enim sic sciret universa regum consilia, aut quis eorum omnia dicta vel facta sic nosset, quomodo palatii ligna et lapides, si non deesset illis intelligentiae sensus? Itaque caelestis illius curiae lapides vivi ac rationabiles divinis intersunt consiliis, et Trinitatis mysteria norunt, audiuntque verba ineffabilia, quae non licet homini loqui. *Beati qui habitant in domo tua, Domine; in saecula saeculorum laudabunt te!* (*Psal. LXXXIII, 5*). Quanto enim plus vident, plus intelligunt, plus agnoscunt; tanto plus diligunt, tanto magis laudant tanto amplius admirantur.

7. Verum quia cohaerere quidem sibi domum illam et perfecte connexam esse jam diximus, superest ut juncturam et connexionem ipsam aliquatenus exprimamus. Legimus in Isaia: *Glutino bonum est* (*Isa. xli, 7*). Duplici igitur sibi cohaerent lapides illi glutino cognitionis plenae et perfectae dilectionis. Tanto siquidem majori ad se invicem dilectione copulantur, quanto ipsi charitati, quae Deus est, viciniore assistunt. Sed nec ulla separare eos ab invicem suspicio potest, ubi nihil omnino quod in altero sit, alterum latere patitur penetrans omnia radius veritatis. Quoniam adhuc *qui adhæret Deo, unus spiritus est cum eo* (*I Cor. vi, 17*; nihil dubium est quin perfecte adhærentes ei beati spiritus cum eo pariter et in eo penetrent universa. Ad hanc domum si pervenire desideras, sic concupiscat et deficiat anima tua in atria Domini, sicut Propheta clamat: *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitarem in domo Domini omnibus diebus vitae meae* (*Psal. xxvi, 4*). Ipsum nihilominus imitare Prophetam, qui *sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob. Si introiero in tabernaculum domus meae, etc.* (*Psal. cxxxii, 2, 3*). Sed hinc alio sermone nobis tractandum erit quod Dominus ipse donaverit.

SERMO II.

Quomodo et nobis et aliis cohaerere debeamus.

1. Olim rex gloriosus et propheta Domini, David sanctus, religiosa quadam coepit cogitatione moveri,

PATROL. CLXXXIII.

A indignum judicans quod nullam adhuc Dominus sabaoth domum haberet in terris; ipse vero domum inhabitaret regiae dignitatis (*II Reg. 7, 2*; *I Par. xvii, 1*). Hoc ipsum, fratres, nos quoque decet cogitare fideliter, et viriliter effectui mancipare. Nam quod, licet Deo placuerit cogitatio illa Prophetæ, opus tamen reservatum est Salomoni, alia ratio est, forte prolixiore indigens disputatione. Jam vero, o anima, tu quidem sublimi in domo habitas, quae a Deo tibi fabricata est. Corpus hoc dico: quod sic compegit, quod sic aptavit, quod sic ornavit et ordinavit, ut gloriose in eo et delectabiliter habitares. Sed et ipsi corpori domum fecit excelsam, aptissimam et decoram. Dico autem sensibilem hunc et inhabitabilem mundum. Nonne ergo indignum reputas, ut tibi ipse fecerit domum, tu vero ei templum aedificare dissimules? Adhuc domum quidem habes, sed certa esto quoniam in brevi casura est domus tua, et tu nisi prius provideris aliam, eris pluviae, vento **1073** et frigori exponenda. Huius a facie frigoris ejus quis sustinebit? Felix proinde, et multum felix anima quae dicere potest: *Scimus quoniam si terrestri domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod aedificationem habemus ex Deo, domum non manufactam, aeternam in caelis* (*II Cor. v, 1*). Propterea jam ne dederis, o anima, somnum oculis tuis, et palpebris tuis dormitationem, donec invenias locum Domino, tabernaculum Deo Jacob (*Psal. cxxxii, 4, 5*).

C 2. Sed quid putamus, fratres? Ubi invenitur hujus aedificii locus, aut quis poterit esse architectus? Nam visibile istud templum utique propter nos factum est ad nostram habitationem: neque enim Altissimus in manufactis habitat. Quod ergo aedificabimus templum ei qui dicit, et vere dicit: *Caelum et terram ego impleo?* (*Jerem. xxiii, 24*.) Tribularer valde, et anxietur super me spiritus meus, nisi quod audio eum de quodam dicentem: *Quia ego et Pater ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus* (*Joan. xiv, 23*). Itaque jam scio, ubi praeparanda sit domus ei, quoniam non capit eum nisi imago sua. Anima capax illius est, quae nimirum ad ejus imaginem est creata. Propterea quod jam festina, adorna thalamum tuum, Sion; quoniam complacuit Domino in te, et terra tua inhabitabitur. Exsulta satis, filia Sion; habitabit in te Deus tuus. Dic cum Maria: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*. Dic juxta beatæ Elisabeth verba: *Et unde hoc mihi, ut veniat majestas Domini ad me?* (*Luc. 1, 38, 43*.) Quanta enim Dei benignitas, quanta dignatio, quanta dignitas, quanta gloria animarum, quod Dominus universorum, et qui nullam habet indigentiam, templum sibi fieri jubet in illis?

Itaque, fratres, toto cum desiderio et digna gratiarum actione studeamus ei templum aedificare in nobis: primo quidem solliciti ut in singulis, deinde ut in omnibus simul inhabitet; quia nec singulos dedignatur, nec universos. Primo igitur

loco studeat unusquisque ne dissideat ipse a semetipso; quoniam omne regnum in se ipsum divisum desolabitur, et domus supra domum cadet (*Matth. xii, 25*); nec intrabit Christus, ubi fuerint parietes declinati, et maceris depulsæ. Nonne enim corporis sui domum integram anima vult habere, et exire illam necesse est, si fuerint a se invicem membra dispersa? Videat ergo et ipsa, si desiderat habitare Christum per fidem in corde suo, id est in se ipsa: sollicitè caveat ne a se invicem membra ejus dissideant, id est ratio, voluntas atque memoria. Sit ergo sine errore ratio, ut bene congruat voluntati: talem enim voluntas amat. Sit et voluntas sine iniquitate, quoniam ratio talem approbat. Alioqui si sese judicat anima propter voluntatis pravitatem in eo quod per rationem probat, bellum intestinum est, et discordia periculosa; quoniam voluntatem hujusmodi ratio semper suggillat, sed accusat, sed dijudicat, sed condemnat. Propter quod ait Dominus in Evangelio: *Esto consentiens adversario tuo, dum es in via cum illo, ne forte adversarius tradat te judici, et iudex tradat te tortoribus, et in carcerem mittaris (Matth. v, 25)*. Sit etiam memoria sine sorde, ut nullum in ea peccatum maneat, quod non pura confessione et dignis fructibus pœnitentiæ deleatur. Alioquin conscientiam, in qua peccatum latet, et voluntas odit, et ratio execratur. Bonum proinde parat habitaculum Deo, cujus nec ratio decepta, nec voluntas perversa, nec memoria fuerit inquinata.

4. Jam vero sic se habentibus singulis, etiam omnes nos connecti et conglutinari necesse est, mutua utique charitate, quæ est vinculum perfectionis. Nam cognitio quidem perfecta in hac vita haberi non potest, forsitan nec oportet. In cœlesti siquidem domo cognitio dilectionis est nutrimentum. Quis enim gloriabitur castum se habere cor? Propterea facile erat et confundi cognitum, et cognoscentem offendi. Ibi jucunda erit cognitio, ubi macula jam non erit. Illa ergo domus connexa firmiter est, tanquam in æternum mansura: hæc, tanquam tabernaculum bellatorum, minus sibi perfecte cohæret. Illa nimirum domus lætitiæ, ista militiæ est; illa domus **1074** laudis, ista orationis. Hæc, inquam, est urbs fortitudinis nostræ, illa est civitas requiei nostræ. Proinde si victoriosi fuerimus hic, illic erimus gloriosi, habentes loco gallicæ diadema, sceptrum et palmam pro gladio, pro scuto chlamydem deauratam, pro thorace stolam jucunditatis. Interim sane premi magis quam perimi videtur utilius; et sustinere pondus clypei et loricæ quam maligni jaculis igneis vulnerari: a quibus nos superna sua protectione custodiat, qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO III.

De triplici apparatu quem habemus ad custodiam Dei.

1. Domus hæc, fratres, æterni Regis est oppi-

dum, sed obsessum ab inimicis. Quotquot igitur in ipsius arma jurati sumus, et ejus militiæ dedimus nomina, triplici nobis opus esse noverimus apparatu ad custodiam castri hujus: munitione videlicet, et armis, et alimentis. Quæ est ergo munitio? *Urbs fortitudinis nostræ Sion*, ait propheta, *Salvator ponetur in ea murus et antemurale (Isa. xxvi, 1)*. Murus continentia, antemurale patientia est. Bonus continentiæ murus, qui sic undique circumdat et circumcingit, ut nec per oculorum fenestras, nec per cæteros sensus detur ingressus morti. Bonum antemurale patientiæ, quod primos hostium sustinet impetus, ut inter plurima tentamenta stemus viriliter, et perseveremus jugiter inconcussi. Unicum quippe remedium est, dum continentia qualitur et quodam modo nutat, objicere patientiam, et, quantumcunque ferveat sensus peccati, negare omnimodo consensum. *In patientia vestra*, inquit, *possiditis animas vestras (Luc. xxi, 19)*. Ponitur ergo in civitate sua Salvator ipse murus et antemurale, factus nobis a Deo Patre justitia, et prophetæ patientia, sicut idem ait: *Quoniam tu es patientia mea, Domine (Psal. lxx, 5)*. Murus, inquam, ponitur in conversatione, antemurale in passione, ab omnibus carnis et sæculi præsentis illecebris abstinens, et adversa sustinens fortiter universa.

2. Oportet autem et arma parare, sed arma spiritualia, potentia Deo, non modo ad resistendum, sed ad impugandum quoque et expugnandum viriliter inimicum. *Induite vos armaturam Dei*, ait Apostolus (*Ephes. vi, 11*), etc. Quid enim putamus, fratres? Gravis equidem nobis est inimici tentatio; sed longe gravior illi oratio nostra. Lædit nos iniquitas ejus atque versutia; sed multo amplius nostra eum simplicitas et misericordia torquet. Humilitatem nostram non sustinet; uritur charitate nostra, mansuetudine et obedientia cruciatur. Jam vero nec fame quidem urgeri possumus, ut hostibus castrum tradere compellamur; quoniam, gratias Deo, non venit super nos terribilis illa comminatio prophetæ, imo Domini per prophetam, famis videlicet et sitis; non panis et aquæ, sed verbi [alias, audiendi verbi] Dei (*Amos viii, 11*). Sic enim habemus: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei (Deut. viii, 3; Matth. iv, 4)*. Itaque non nobis alimenta desunt, qui et sermones frequenter, et frequentius sacras lectiones audimus, et interdum quoque spiritualis devotionis gustamus delicias, tanquam si catuli edant de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum? cœlestes illos convivas dico, qui replentur ab ubertate domus Dei. Habemus etiam panem lacrymarum, qui, licet minus suavis, optime tamen confirmat cor hominis. Habemus et obedientiæ panem, de quo loquitur ad discipulos Dominus: *Meus*, inquit, *cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei (Joan. iv, 34)*. Habemus super omnia de cœlo panem vivum, corpus Domini Salvatoris, in cujus utique fortitudine cibi omnis adversæ partis dejicitur fortitudo.

3. Sic ergo munita est castrum Dominici fortitudo, ut nihil jam timere oporteat, si tamen fideliter et viriliter agere voluerimus; ut videlicet nec proditores, nec pavidus, nec desides inveniamur. Nam proditores quidem fiunt, quicumque in hoc Domini castrum inimicos ejus **1075** introducere moliantur, quales sunt utique detractores, Deo odibiles, qui discordias seminant, et nutriunt scandala inter fratres. Sicut enim in pace factus est locus Domini; sic in discordia locum diabolo fieri manifestum est. Non miremini, fratres, si durlus loqui videor; quia veritas neminem palpat. Omnino proditorem sese noverit, si quis forte, quod absit! vitia quaelibet in hanc domum conatur inducere, et templum Dei speluncam facere daemionorum. Gratias Deo, non multos hic invenimus hujusmodi. Sed tamen deprehendimus interdum forte nonnullos, qui colloquantur hostibus, et paciscantur foedus cum morte, hoc est, moliantur, quod in eis est, imminuere ordinis disciplinam, intepescere fervorem, turbare pacem, laedere charitatem. Verum nos quidem caveamus ab eis, quantum possumus; sicut scriptum est de quibusdam: *Jesus autem non credebatur se eis* (Joan. II, 24). Dico autem vobis quia, licet portentur modo, sed portabunt cito grave iudicium, nisi se citius emendaverint, sicut grave damnum moliantur inferre. Quid enim, frater? vanitati, aut tepiditati, seu cuilibet alteri vitio fidem servas operibus, et Deo per tonsuram mentiris? Optimum certe castrum tulisti Christo, si inimicis ejus tradideris Claram-Vallem. Optimos inde singulis annis, et pretiosos in oculis suis reditus accipit: et praedam multam, quam hostibus eripit, in hunc munitionis suae locum solet inducere, et habet fiduciam multam in fortitudine ejus. Ecce enim quos redemit de manu inimici, et de regionibus congregavit eos, a solis ortu et occasu, ab aquilone et mari. Quibus ergo proditorem castrum hujus, postquam deprehensus et comprehensus fuerit (neque enim latere aut fugere potest), quibus, inquam, putas exponendum esse supplicium? Non utique communi caeterorum morte damnabitur, sed exquisitis illum necesse est interire tormentis. Sed non modo plus immoror circa ista: credo melius deinceps ab hac tam execrabili prodicione cavebimus, studentes de caetero majori sollicitudine non attrahere, sed repellere vitia, quaecunque illa sint, seu carnalia, seu etiam saecularia, ne proditorum notam vel poenam incurrere mereamur.

4. Secundo loco etiam illud cavendum, ne quis forte, pusillanimitate dejectus, fugiat a munitione, ibi trepidans timore ubi non est timor; ubi vero summum periculum est, insana temeritate securus. Hostilibus enim manibus, hostilibus gladiis se exponit quicumque est ille qui fugit, ac si ignoret quoniam hostes illi omnino carent misericordia, crudeles quidem in alienos, sed multo crudeliores in suos, quippe crudelissimi in se ipsos.

5. Jam vero tertium quoque periculum breviter dico, quia jam hora praeteriit, dum vestrae, ut di-

gnum est, salutis plurimum cupidus, diversis morum infirmitatibus remedia diversa conquiri. Quid prodest, si nec prodere castrum, nec relinquere velis, sed seguis et desidiosus in eo permanes? Toto proinde animo, tota virtute, dilectissimi, commissum nobis castrum Domini et Regis nostri manum tenere laboremus, solliciti contra omnes inimici versutias, et adversus omnia ejus machinamenta parati, sicut scriptum est; *Resistite diabolo, et fugiet a vobis* (Jac. IV, 7). At quoniam scimus a quo dictum sit: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam* (Psal. CXXVI, 1); humiliemur sub potenti manu Altissimi, et nos, et domum istam tota devotione ejus misericordiae committentes, ut ipse nos custodiat ab omnibus insidiis inimicorum omnium, ad laudem et gloriam nominis sui, quod est benedictum in saecula. Amen.

SERMO IV

De triplici mansione.

1. Votivis laudibus celebramus hanc diem, et festivis eam gaudiis honoramus. Quod si nec religiosus competit, nec sapientes decet ignorare quid venerentur, aut celebrare quod nesciant; quaerendum **1076** nobis est, in cujus id agitur vel in quorum commemoratione sanctorum. Nec vero id mihi ex me arbitror praesumendum: prior loquatur alter, cujus testimonium majus sit, et credibilius videatur. Miramini forte cur ista praeloquimur, cum vestris esse obtutibus ecclesia praesens manifestius ingerat, cujus anniversaria dedicatio celebratur. Quid enim parietes ejus sanctos dicere vereamur, quos manus sacratae pontificum tantis sanctificaverunt mysteriis? Extunc quoque et deinceps sanctorum inibi lectionum resultare frequentia, sanctorum orationum devota murmurare susurrata, sanctorum reliquiarum honorari beata praesentia, sanctorum spirituum indefessa noscitur custodia vigilare. Dicas forsitan: Caetera quidem evidentia sunt; sed quis angelicas sese vidisse excubias gloriatur? Etsi tu forte non vides, est tamen qui videt, ipse qui mittit. Quis ille? Nimirum qui loquitur per prophetam: *super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes* (Isai. LXII, 6). Est quidem sursum Jerusalem, quae est libera, mater nostra: sed minime crediderim super muros ejus constitutos esse custodes, in cujus laudibus Propheta decantat: *Qui posuit fines tuos pacem* (Psal. CXLVII, 14). Tu vero si id parum judicas, perge audire quod sequitur in testimonio praecedenti; *Tota die, inquit, et tota nocte in perpetuum non tacebunt* (Isai. LXII, 6). Siquidem advertere est vel hoc, non hanc esse Jerusalem de qua legisti: *Portae ejus non claudentur per diem; nox enim non erit in ea* (Apoc. XXI, 25). Ila ergo Jerusalem nec vicissitudines patitur, nec custodibus eget: nostris potius custodes necesse est et diebus et noctibus deputari. *Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes.*

2. Benignus es, Domine, nec nostrorum hac fragili protectione murorum potes esse contentus, sed

ipsis hominum praelatis hominibus angelicam quoque custodiam superponis, ut et muros defensent, et eos qui murorum ambitu continentur. Ita, Pater, quoniam sic est placitum ante te, sic necessarium nobis. Insufficiens enim est administratio nostra, nisi et nobiscum et pro nobis administratorios illos spiritus in ministerium mittas, ut hæreditatem capiamus salutis. Quid enim si non videmus obsequium, cum experiamur auxilium? quid si non mereamur aspectum, cum sentiamus effectum? Discimus certe vel ex hoc ipso invisibilia visibilibus præferenda. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna (II Cor. iv, 18). Denique in invisibilibus visibilium causa consistit, ut, secundum Apostolum, *Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt a creatura visibili intellecta conspiciantur* (Rom. i, 20). Sic nimirum Judæos olim, de invisibili peccatorum indulgentia sanctum Dei blasphemantes, sanitatis corporeæ signo visibili confutavit: *Ut sciatis quia Filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata, (tunc ait paralytico): Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam* (Marc. ii, 10).

3. Sic et Pharisæum illum murmurantem adversus medicum qui salutem operabatur, et succensentem languidæ quæ salvabatur, manifestis revicit indicibus, obsequia mulieris enumerans. Errabat siquidem qui tanquam adhuc peccatricem horrebat, quæ divinis inhærens vestigiis, rigabat fletibus, tergebat crinibus, osculo premebat, ungebat unguento. Quis enim crimina jam deleta recenseat, quis tangenti succenseat, quis eam peccatricem censeat, quæ, dum commissa deplorat, odit iniquitatem; dum osculatur pedes Domini, diligit justitiam; et rursus dum tergit crinibus, exhibet humilitatem; dum ungit unguento, mansuetudinem præfert? Nunquid possibile est regnare peccatum in animo contrito et spiritu ingemiscienti, aut non multa charitas operit multitudinem peccatorum? *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum* (Luc. vii, 38-47). Merito proinde jam non peccatrix juxta tuam, Pharisæe, sententiam, sed sancta discipula Christi vocabitur, a quo etiam didicit in tam brevi esse mitis et humilis corde. Nimirum hoc est quod in propheta legisti, sed forsitan neglexisti: *Verte impios, et non erunt* (Prov. xii, 7). Sic, charissimi, sic et antiquus ille accusator fratrum, si, in quibus et vos erubescitis, præterita peccata vestra **1077** vobis impropere, Apostolum audite magnifice consolantem vos, et dicentem: *Hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis* (I Cor. vi, 11); et illud: *Habetis nunc quidem fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam* (Rom. vi, 22); et manifestius exprimens: *Templum Dei, ait, sanctum est, quod estis vos* (I Cor. iii, 17).

4. Nimirum ipse est, cujus reverentiæ primam in

(80) De atriis quæ animas justorum nunc exeuntes excipiunt, minus commodam videtur habere sententiam. Sed de hæc re paulo ante satis egimus ad ser-

hujus sermonis principio reservavimus vocem, dum quæreremus sanctos, quorum sanctimonie congratulamur devotione solemnibus. Licet enim parietes hos et dici sanctos et esse faciat consecratio episcoporum, frequentatio Scripturarum, instantia orationum, reliquæ sanctorum, visitatio angelorum, minime tamen eorum sanctitas propter se credenda est honorari, quos nec propter se certum est sanctificari. Quinimo sancta sunt propter corpora domus, corpora propter animas, animæ propter Spiritum inhabitantem. Neque hinc dubitet quis, cum invisibilis ejus gratiæ visibile nobis signum fiat in bonum. Dico autem in eo quod et ipsi instar illius evangelici paralytici surgitis; quod corporeum hoc grabatum, in quo jacebatis languidi, tam facile tollitis; quod denique ambulatis in domum vestram, illam sane domum de qua lætamini, dicentes cum Propheta: *In domum Domini ibimus* (Psal. cxxi, 4). O admirabilis domus, et dilectis tabernaculis, et atriis concupiscibilibus præferenda! *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit et deficit anima mea in atria Domini*. Verum multo magis: *Beati qui habitant in domo tua, Domine; in sæcula sæculorum laudabunt te* (Psal. lxxxiii, 2, 5). Siquidem gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei. In tabernaculis enim gemitus est poenitentiae, in atriis gustus lætitiæ, in te satiety gloria. Hæc quidem est infirma domus orationis, media exspectationis, tu gratiarum actionis et laudis. Felix proinde qui hic declinaverit a malo, quod est culpa, et fecerit bonum: ut illic a malo, quod est poena, liberetur, et in te recipiat bonum. Hic nimirum primitiæ spiritus, illic divitiæ, in te plenitudo: ubi bona illa mensura, conferta, et coagitata, et supereffluens detur in sinus nostros. Hic denique fiunt sancti, illic securi, in te beati. Hæc siquidem primitiæ spiritus, quæ militantibus interim prærogantur: sanctitas in conversatione, pietas in intentione, virtus in colluctatione. In sanctitate conversationis, poenitentiae fructus intellige, et corporalia quæque divinorum exercitia mandatorum. Et quoniam hæc, nisi simplex fuerit oculus, simplicia esse non possunt, necessario pietas intentionis et puritas cordis exigitur, ne vel honoris ambitus, vel laudis subrepat appetitus: sed solus ille desideretur qui solus desiderium replet, et ad proprii fontis originem omnis quam accepimus gratia revertatur. Memento tamen solam ex omnibus perseverantiam coronari, nec eam facile posse inter tot discrimina vindicari, nisi multiplicem obtineas in tam multiplici colluctatione virtutem. Hæc in tabernaculis.

5. Porro in atriis, quæ post molestos conflictus amœna jucunditate fovendos excipiunt exeuntes (80), jam divitiæ spiritus erogantur, requies a laboribus, securitas a sollicitudinibus, pax ab hostibus. Ipse enim amodo jam dicit Spiritus ut requies-

monem 2 de Omnibus sanctis. Vide Cornel. in Apoc. vi, 9; ibidemque Pererium, disput. Bellarm., lib. i De beatitudine sanctorum, cap. 3.

cant a laboribus suis, qui tanto fervore otium hactenus interdicere, labores indicere consuevit. Ipse seorsum a curis faciet, et ab omni sollicitudine sequestrabit, qui modo consilia ponit in anima sua, et sollicitam facit erga multa turbari. Ipse jam parta victoria in pace in idipsum suaviter dormire præstrabit, qui, dum adhuc leo rugiens fremit et ad vigiliis excitat, et accingit ad pugnam. Verum in his, ut supra tetigimus, liberatio magis a malo, quam boni muneratio est: nisi quod dura nos nostræ necessitatis experientia cogit, absentiam mali, boni cumulos aestimare: quemadmodum conscientia graviorum immunitatem criminum, plenitudinem reputat sanctitatis. Hinc advertere est quam longe agimus a summo bono, qui carere culpa, justitiam, carere miseria, beatitudinem judicamus.

6. Absit autem ut talem quis putet ubertatem domus **1078** illius, et torrentem voluptatis, et si qua sunt alia quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligetibus se! Ne ergo audire velis, o homo, quod auris hominis non audivit; nec ab homine quæras quod humanus nec oculus videt, nec animus capit. Ne tamen hinc penitus taceamus, nostram hanc patriam a longe salutantes, triplicem quamdam odorari videmur, potentiæ scilicet, et magnificentiæ, et gloriæ repromissionem. Siquidem homo erat et filius captivitatis hujus, qui dicebat: *Introibo in potentias Domini* (Psal. LXX, 16). Cæterum nos scire possumus quid sit infirmitate carere, tanquam infirmitate circumdati: quid vero sit virtute indui, et potentiam introire, nec modo potentiam, sed et multam potentiam, forte et omnipotentiam, interim scire non possumus. Clamat etiam testis fidelis, quia *quos justificavit illos et magnificavit* (Rom. VIII, 30). At magnificentiam, eam præsertim quam procedere deceat a magnitudine, cujus nec finis, nec numerus est, utinam nostræ interim exiguitati liceat expectare; nam aestimare non licet. Jam vero ne ipsius quidem vereri necesse est, aut habere suspectam gloriæ promissionem: feliciter tunc et fiducialiter hauries gloriam, a cujus interim appetitu tantis comminationibus deterraris. Erit enim tunc unicuique laus a Deo, segura certe et sempiterna, finis pariter et discriminis expers; et, ut scriptum est: *Jucunda, decoraque laudatio* (Psal. CXLVI, 1). Eia ergo, fratres, viriliter interim in tabernaculis militemus, ut suaviter deinde in atriis requiescamus, ut novissime in domo sublimiter gloriamur, cum momentaneum hoc et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublime, æternum pondus gloriæ operabitur in nobis, cum in Domino laudabimur tota die, in veritate utique non in vanitate.

SERMO V.

De gemina consideratione sui.

1. Etiam hodie, fratres, solemnitatem agimus præclaram. Atque id quidem facile dixerim: sed si

A pergitis quærere cujus sancti, i^uud orte jam non ita. Quoties enim apostoli, seu martyris, vel confessoris alicujus memoria celebratur, haud difficile est dicere cujus, utputa sancti Petri, et Stephani gloriosi, aut sancti Patris nostri Benedicti, vel alicujus cæterorum magnorum principum magnæ curiæ cœli. Nunc vero nullius eorum solemnitas agitur: agitur tamen nonnulla solemnitas. Nec modo nonnulla, sed non parva. Et si jam vultis audire, festivitas est domus Domini, templi Dei, civitatis regis æterni, sponsæ Christi. Nemo sane ambigit sanctam esse sponsam Sancti sanctorum, et omni celebritatis honore dignissimam. An vero domum Dⁱ sanctam esse quis dubitet, de qua legitur: *Domum tuam decet sanctitudo?* (Psal. XCII, 5.) Sic et *sanctum est templum ejus, mirabile in æquitate* (Psal. LXIV, 5, 6): sed et civitatem sanctam Joannes sese vidisse testatur: *Vidi, inquit, sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de cœlo a Deo, paratam tanquam sponsam, ornatam viro suo* (Apoc. XXI, 2). In quibus sane verbis aperire jam cœpi quod adhuc, fateor, dissimulare volebam. Dico autem quod eadem sponsa, quæ civitas est, sed et templum quoque, et domus nihilominus sit. Neque id mirum, præsertim cum similiter unus sit, qui se ei et sponsum dignatur, et regem, et Deum, et patremfamilias exhibere.

Necdum tamen vobis arbitror satisfactum, donec evidentius quæ domus hujus patrifamilias, quod hoc templum Dei, quæ civitas regis istius, quænam denique hujus tam gloriosi sponsi sponsa dici et esse meruerit, addiscatis [*alias* audiat]. At ego super hoc quidem non parum vereor loqui quid sentiam, ne quem vestrum, quod absit! aut minus fideliter, aut minus humiliter audire contingat: ne quis forsitan ab hoc auditorio aut elatus præ magnitudine gloriæ, aut incredulus exeat præ pusillanimitate spiritus sui. Opto enim semper vos et fideles et humiles inveniri, quod utrumque **1079** summopere sit necessarium ad salutem. Solis namque humilibus ipse dat gratiam, cui etiam sine fide placere impossibile est. Opto igitur et omnibus modis cupio ut et parvulos et magnos, imo, ut plus miremini, et nihil et aliquid, etiam grande [*alias*, nihil aliud quam grande] aliquid ei vos exhibere curetis. Neque enim sine magno animo bona illa tam magna capere, aut vim facere poteritis regno cœlorum: non plus quam idem cœlorum regnum intrare, nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli (Matth. XVIII, 3). Non sum homo profundi sensus, nec possum vobis quod non gustaverim eructare. Dicam tamen quid interdum in me sentiam actitari, ut si quis forte sibi utile judicaverit, imitetur. Quia enim olim persuasum est mihi ut miserear animæ meæ, placiturus exinde Deo meo (Eccl. XXX, 24), frequenter de ea recogito: utinam autem semel, semperque [*alias*, magis semper] liceret! Erat quando id actitari minime libebat, nempe quod minus (si tamen minus, et non

magis minime) diligere eam. Quomodo enim amat quis, cujus mortem amat? Quod si, ut verum est et indubitabile, mors animæ iniquitas est, absolutam proinde liquet esse sententiam, quod *iniquitatem qui diligit, odit animam suam* (Psal. x, 6). Oderam ergo eam, et odissem adhuc, nisi hoc mihi quodcumque amoris ejus initium is qui prior eam dilexerat contulisset.

3. Ipsius proinde beneficio nonnunquam de ea cogitans, videor mihi in ea, fateor, velut duo quædam contraria invenire. Si ipsam, prout in se est et ex se, juxta rei veritatem intueor, nihil de ea verius sentire possum, quam ad nihilum esse redactam. Quid modo necesse est singulas ejus miseras numerare, quam sit onerata peccatis, offusa tenebris, irretita illecebris, pruriens concupiscentiis, obnoxia passionibus, impleta illusionibus, prona semper ad malum, in vitium omne proclivis, postremo totius confusionis et ignominie plena? Nimirum si ipsæ quoque justitiæ nostræ omnes, ad lumen veritatis inspectæ, velut pannus menstruatæ inveniuntur (Isai. LXIV, 6); injustitiæ deinceps quales reputabuntur? Si lumen quod in nobis est tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? Facile est cuique nostrum, si sua plenius [alias, melius] universa et sine dissimulatione vestiget, et judicet sine acceptione personæ, attestari per omnia apostolicæ veritati, et libere proclamare: *Qui se putat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit* (Galat. VI, 3). *Quid est homo, quia magnificas eum?* ait fidelis et devota confessio; *aut quid apponis erga eum cor tuum* (Job. VII, 17)? Quid? Sine dubio vanitati similis factus est homo, ad nihilum redactus est homo, nihil est homo. Quomodo tamen penitus nihil est, quem magnificat Deus? Quomodo nihil est, erga quem appositum est cor divinum?

4. Respiremus, fratres, et si nihil sumus in cordibus nostris, forte in corde Dei potest aliud latere de nobis. O Pater misericordiarum! o Pater miserorum! quid apponis erga eos cor tuum? Scio, scio: ubi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum. Quomodo ergo nihil sumus, si thesaurus tuus sumus? Omnes gentes, quasi non sint, sic sunt ante te, et tanquam nihilum et inane reputabuntur. Siquidem ante te, sed non sic intra te. Sic in judicio veritatis tuæ, sed non sic in affectu pietatis tuæ. Nimirum vocas ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Et non sunt ergo, quia quæ non sunt vocas: et sunt, quia vocas. Licet enim non sint quantum ad se, apud te tamen sunt, utique, juxta Apostolum, *non ex operibus justitiæ, sed ex vocante* (Rom. IX, 12). Sic nimirum, sic consolaris in tua pietate quem in veritate tua humiliasti, ut magnifice dilatetur in tuis, qui merito angustiatur in visceribus suis. Siquidem universæ viæ tuæ misericordia et veritas, requirentibus testamentum tuum et testimonia tua (Psal. XXIV, 10); testamentum utique pietatis, et testimonia veritatis.

5. Lege, homo, in corde tuo; lege intra te ipsum

de te ipso testimonia veritatis: etiam hac communi luce judicabis te indignum. Lege in corde Dei testamentum, quod firmatum est in sanguine Mediatoris: et invenies quam longe aliud spe possidere, quam re tenere videris. *Quid est, inquit, homo, quia magnificas eum?* Magnus utique, sed in illo: siquidem magnificatus est **1000** ab illo. Aut quomodo non magnus apud illum, cui tam magna cura est de eo? *Ipsi enim cura est de nobis*, ait apostolus Petrus (I Petr. V, 7). Et Propheta: *Ego autem mendiculus sum et pauper, Dominus sollicitus est mei* (Psal. XXXIX, 18). Plane artificiosa connexio utriusque considerationis, qua velut uno momento descendens pariter et ascendens, et se pauperem et mendicum, et Deum pro se sollicitum vidit. Angelicum est istud, ascendere et descendere simul. *Videbitis, ait, angelos ascendentes et descendentes super Filium hominis* (Joan. I, 51). Neque enim talis aliqua vicissitudo in eorum ascensionibus et descensionibus est. Simul et mittuntur in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, et assistunt vultui majestatis: Deo misericorditer providente ut et nobis sit consolatio, et eis tribulatio nulla. Alioquin quando æquanimitè paterentur ab illo vultu gloriæ, in quem semper prospicere desiderant propter nos, vel ad modicum separari? Denique ipsam audi in Evangelio Veritatem. *Angeli eorum*, ait, haud dubium quin parvulorum, *in cælis semper vident faciem Patris* (Matth. XVIII, 10); sic videlicet parvulorum custodiæ deputati, ut non privati ullo modo beatitudine sua. Hinc est quod Joannes sanctus civitatem Jerusalem descendente vidit, stantem non potuit intueri. Et advertite quod descendente dixerit, non cadentem. Cecidit enim quondam non minima pars civitatis illius, sed ea quidem minime sancta, quippe cui gravissimus casus fuit, quod totius inimica facta est sanctitatis.

6. Verum hanc equidem ruinam et terribilem casum Joannes videre non potuit, quia necdum erat; sed vidit Verbum quod in principio erat, vidit principium quod apostolis loquebatur: *Videbam Satanam tanquam fulgur cadentem de cælo* (Luc. X, 18). Itaque pars illa quæ cecidit, a Deo reparanda est, cum implebit ruinas, et reedificabit muros Jerusalem, non tamen ex his qui ceciderunt. Hæc autem quæ descendens apparuit, jam parata erat, sicut secutus adjunxit: *A Deo paratam* (Apoc. XXI, 2). Siquidem quod descendunt, non cadunt angeli sancti, divina præparatio facit: a quo nimirum hæc ipsa eis et voluntas præparata est, et facultas. Unde non solum administratorios, sed et missos in ministerium Apostolus quoque testatur (Hebr. I 14). Quidni mittat angelos, pro quibus et ipse a Patre voluit mitti? Quidni pro eis inclinet cælos, pro quibus ipse quoque cælorum rex inclinavit se, ita ut digito in terram scriberet? (Joan. VIII, 6.) *Domine, inclina cælos tuos* (parum est), *et descende* (Psal. CXLIII, 5). Quid ultra? Ut quibus condescendit, faciat etiam coascendere sibi. Cæterum, ut jam diximus, angeli-

cus ascensus et descensus caret vicissitudine : nos autem modo hac, modo illac versari necesse est, quod nec supra diutius stare liceat, nec expediat infra longius demorari. *Ascendunt, ait, usque ad caelos, et descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat (Psal. cvi, 26).* Utquid hoc? Propterea sane anima eorum in malis interim plus tabescit, quam delectetur in bonis, quod hæc in re, illa vero tantum in spe videantur haberi. *Quis poterit salvus esse, dicunt discipuli Salvatori? Et ille: Apud homines hoc impossibile est, sed non apud Deum (Matth. xix, 25, 26).* Hæc tota fiducia nostra, hæc unica consolatio nostra, hæc tota ratio spei nostræ.

7. Sed de possibilitate jam certi, de voluntate quid agimus? Quis scit si est dignus amore an odio? Quis novit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? (*Rom. xi, 34.*) Hic jam plane fidem nobis subvenire necesse est, hic oportet succurrere veritatem [*alias pietatem*]: ut quod de nobis latet in corde Patris, nobis per ipsius Spiritum reveletur, et Spiritus ejus testificans persuadeat spiritui nostro quod filii Dei sumus. Persuadeat autem vocando et justificando gratis per fidem, in quibus nimirum velut medius quidam transitus est ab æterna prædestinatione ad futuram magnificationem. Propterea sane geminam illam considerationem, alteram quidem judicii et veritatis, alteram vero non incongrue vocari credimus fidei et pietatis. Nec mirabere in humanis qualitatibus tam dissimilia reperiri, si solerter advertas quanta et in ipsa ejus substantia convenisse videtur diversitas **1081** naturarum. Quid enim spiritu vitæ sublimius? quid vero humilium limo terræ? Quam profecto tam discohærentium in homine cohærentiam rerum ipsos quoque sapientes sæculi hujus arbitror non latuisse, cum hominem definirent, animal rationale mortale. Mirabilis siquidem copula rationis et mortis, mira societas discretionis et corruptionis. Sic nimirum, sic in moribus, sic in affectibus, sic in studiis hominum non minor, forte et amplior contrarietas invenitur: ut si totam, sicut est, parvitatem seorsum intuearis, ac rursum quidquid boni videtur inesse consideres singillatim, plenum censeas esse miraculo, quod tam adversa convenerint. Inde homo nunc quidem *Bar-Jona*, nunc vero *Satana* meretur audire. Nolite mirari hoc. Recolite ex Evangelio, cui dictum sit (et utrumque in veritate, nam utrumque ab ipsa Veritate dictum) prius quidem: *Beatus es, Simon Bar-Jona; nec multo post: Vade retro, Satana.* Unus ergo utrumque, etsi non utrumque ex uno. Illud enim ex Patre, istud ex homine, ipse tamen utrumque erat. Unde *Bar-Jona*? Quia non caro nec sanguis, sed Pater ei quod locutus est revelavit. Unde *Satana*? Quia sapuit quæ erant hominum, non quæ Dei (*Matth. xvi, 17, 23*). Jam si utraque consideratione diligenter inspexerimus nos quid sumus, imo in una, quam nihil, in altera quam magnificati: quippe pro quibus etiam sollicitudinem gerat tanta majestas, et cor suum apparuerit erga

A nos: puto temperata videtur gloriatio nostra, sed forsitan magis aucta est, solidata tamen, ut non in nobis, sed in Domino gloriemur, quibus nimirum in hoc solo respirare est, ut dicamus, Si decreverit salvare nos, continuo liberabimur.

8. Ex hoc jam in illa superiori specula vel paululum immorantes, quæramus domum Dei, quæramus templum, quæramus civitatem, quæramus et sponsam. Neque enim oblitus sum, sed cum metu et reverentia dico; Nos sumus. Nos, inquam, sumus, sed in corde Dei; nos sumus, sed ipsius dignatione, non dignitate nostra. Non usurpet quod Dei est, ut non apponat homo magnificare se ipsum: alioquin quod illius erat faciens Deus, exaltantem se humiliabit. Quod etsi nos puerili animositate grâti salvari volumus, merito non salvamur. Excludit miseriæ dissimulatio miserationem, nec dignatio locum habet, ubi fuerit præsumptio dignitatis: provocat vero compassionem humilis confessio passionis. Sane hæc sola facit ut nos ipse tanquam dives paterfamilias alat in fame, et sub eo panibus abundantes inveniamur. Proinde domus ejus, cui nunquam deest alimonia vitæ. Et memento quod domum suam domum orationis esse definiat (*Matth. xxi, 13*); quia et hoc prophético satis videtur testimonio convenire, qui ab ipso nos, in orationibus utique, cibardos pane lacrymarum, et in lacrymis potum asserit accepturos (*Psal. lxxix, 6*). Cæterum juxta eundem Prophetam, sicut supra quoque meminimus, domum istam decet sanctitudo (*Psal. xcii, 5*): ut videlicet poenitentiae lacrymas puritas continentiae comitetur, et quæ jam domus est, fiat subinde etiam templum Dei. *Sancti estote, inquit, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester (Levit. xi, 44).* Et apostolorum: *Nescitis quia corpora vestra templum sunt Spiritus sancti, et Spiritus sanctus habitat in vobis? Si quis templum Dei violaverit, disperdet eum Deus (I Cor. iii, 16, 17).*

9. Numquid tamen vel ipsa jam sanctimonia sufficit? Pax quoque enecessaria est, Apostolo teste, qui ait: *Pacem sectamini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum (Hebr. xii, 14).* Hæc est quæ facit unius moris habitare fratres in unum, novam utique regi nostro, vero pacifico, ædificans civitatem, quæ et ipsa Jerusalem nominetur, quod est *visio pacis*. Ubi enim sine fœdere pacis, sine observantia legis, sine disciplina et regimine acephala multitudo congregata fuerit, non populus, sed turba vocatur: non est civitas, sed confusio, Babylonem exhibet, de Jerusalem habet nihil. Sed quemadmodum fieri posse videbitur, ut rex tantus **1082** in sponsum transeat, civitas promoveatur in sponsam? Sola hoc potest, quæ nihil non potest, charitas fortis ut mors. Quomodo non facile istam levet, quæ illum jam inclinavit? Verum hinc tibi nullatenus consulenda prior illa, quam diximus, consideratio tui: hic quam potissimum fidei magnanimitas exercetur. Denique et ipse ait: *Desponsavi te mihi in fide desponsavi te in iudicio et justitia (ejus, non tuam intellige), desponsavi te in misericordia et mise-*

rationibus (Osee II, 20, 19). Si non fecit ille quod sponsus, si non tanquam sponsus amavit, si non zelatus est tanquam sponsus, noli acquiescere sponsam te arbitrari.

10, Itaque, fratres mei, si per abundantem refec-tionem magni patrisfamilias domus esse probamur, si templum Dei per sanctificationem, si civitas summi regis per socialis vitæ communionem, si sponsa immortalis sponsi per dilectionem, puto, jam non est quod dicere verear nostram esse solemnitatem. Nec miremini quod in terris agitur hæc celebritas, siquidem agitur et in cœlis. Nempe si (ut Veritas ait, et non potest non esse verum) super uno peccatore pœnitentiam agente gaudium est in cœlis, etiam angelis Dei (Luc. xv, 10), non est du-bium quin sit eis hodie gaudium multiplex super jam multo peccatore pœnitentiam agente. Adhuc amplius vultis audire? Etiam *gaudium Domini, for-titudo nostra* (II Esdr. VIII, 10). Collætetur ergo angelis Dei, congaudeamus Deo, et in gratiarum actione præsens solemnitalis agatur, quia quanto nobis domestica, tanto amplius debet esse devota.

SERMO VI.

De reverentia sacris locis debita.

1. Domestica nobis celebritas dedicatio domus nostræ; magis autem domestica nostra ipsorum de-dicatio est. Nostra siquidem illa aspersione, nostra illa benedictio, nostra consecratio fuit, quæ per manus sanctorum celebrata pontificum, etiam hodie anni-versario reditu votivis laudibus ad memoriam revo-catur. Numquid de lapidibus cura est Deo? Non pa-rietes dicunt, sed homines: *Ipsi enim cura est de nobis* (I Petr. v, 7). Unus homo erat Jacob, et dormiens vidit descendentes angelos et ascendentes. Parum est hoc; etiam Dominum angelorum adesse testatus est, dicens: *Vere Dominus est in loco isto et ego nesciebam* (Gen. xxxviii, 12, 16). Miratur enim gratiam, et dignationis magnitudinem expavescit. Quam terribilior est iste locus, quam evidentius certiusque Dominus est in loco isto, ubi nimirum non modo duo aut tres, sed tam multi in ipsius congregati nomine perseverant! Nemo jam nesciat, nemo vestrum ignoret. Siquidem non accepimus spiritum mundi hujus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo data sunt nobis (I Cor. II, 12). Terribilis plane locus, et dignus omni reverentia, quem fideles viri inhabitant; quem angeli sancti frequentant (80*); quem sua quoque præsencia Dominus ipse dignatur.

2. Quomodo enim tantus patriarcha nescire po-tuerat quod non esset locus ubi non esset Deus? Sed forte aliud esse miratus est, ubi ait: *Vere Do-minus est in loco isto*. Ibi vere est et vere Dominus est, ubi in ejus nomine angeli simul et homines

(80*) Huc spectare videtur Joannes Ermitta in lib. 2 de Vita S. Bernardi, num. 7, ubi ejus verba refert ex sermone in dedicatione ecclesie habito:

congregantur. Licet enim in omni loco sit, qui nullo clauditur loco, signanter tamen dicimus: *Pater noster, qui es in cœlis* (Matth. vi, 9), quod aliter illic et proprio quodam modo præsens se exhibeat, non quidem ipse diversus, sed diversa distinguens. Est ergo in omni loco, omnia universaliter conti-nens, omniaque disponens; sed longe tamen aliter atque aliter. Apud homines malos est præstans atque dissimulans; apud electos homines operans et ser-vans; apud superos pascens et cubans; apud inferos arguens et damnans. Facit solem suum oriri etiam super malos: sed ubi malorum interim dissimulatio **1088** est, quodam modo veritas non est. Itaque, si dicere licet, apud impios est in dissimulatione; apud justos in veritate; apud angelos in felicitate; apud inferos in feritate sua, Durum vobis sonat quod de feritate dixi? ego vero et iram vereor, et furorcm. *Domine, ne in furore tuo arguas me* (Psal. vi, 2). etc. *Vere, inquit, Dominus est in loco isto*. Ubi enim pluit super justos et injustos, pater est, et Pater misericordiarum, exspectans homines ad pœ-nitentiam. Ubi damnat obstinatos, iudex, est, et horrendum est incidere in manus Dei viventis (Hebr. x, 31); ubi cubat, sponsus est: et beata anima quam introduxerit in cubiculum suum.

3. Cæterum in loco isto vere Dominum est, si tamen serviamus ei in spiritu et veritate. Non enim vere Dominus erat apud eos quibus dicebat: *Quid vocatis me, Domine, Domine; et non facitis quæ dico?* (Luc. vi, 46. Testantur sacræ litteræ in paradiso olim positum primum Adam ut operaretur et cus-todiret illum (Gen. II, 15). Sic secundus Adam in ecclesia sanctorum, in congregatione suorum, in horto deliciarum: siquidem deliciae suæ esse cum filiis hominum; ita, inquam, et ipse Do-minus est in loco isto, ut operetur atque custodiat. Alioquin sicut: *Nisi Dominus ædificavit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam; sic nihilo-minus: Nisi ipse custodierit civitatem, frustra vigi-lat qui custodit eam* (Psal. cxxvi, 1). Porro angelos ascendentes et descendentes esse in loco isto, pa-triarchalis ipsa visio manifestat: ascendentes, ut videant faciem Patris; descendentes, ut provideant nobis. Quid ergo? Nos quomodo hic esse debemus, in quanta reverentia stare in loco isto, ubi Deus est operans et servans, angeli ascendentes et descen-dentes? Nimirum pœnitentes et exspectantes esse nos convenit. Hoc est enim oblivisci quæ retro sunt ignorare, reprobare, recogitare annos illos in ama-ritudine animæ nostræ, ac deinceps cogitatione simul et aviditate extendere nos in anteriora. Ad hoc venimus, in hoc positi sumus. Hæc sunt quæ exiguntur a nobis, præteritorum pœnitudo peccato-rum, et futurorum expectatio præmiorum.

« Nunc sancti Angeli solemnizationi vestræ interfue-runt, » etc. tomo 6.